

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 10. avgusta 1934

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Samoživost slovenstva

Moč slovenske besede človek najgloblje občuti v tujini. Na Slovence naletimo med vsemi kulturnimi narodi, in celo tisti, ki žive med najbližjimi slovanskimi brati, iščejo kakršnihkoli stikov z rojaki. Seveda tisti, ki je zatajil svoj jezik in vero, se odtuji tudi samemu sebi, vendar šele v svojem zarodu zatre slovenskega duha, popolnoma pa le v poznih potomcih. Čim bolj se zaradi svojega izdajstva izogiblje slovenski družbi iz sramu, tem bolj občuti, da je izobčenec, nevreden imena značajnega človeka. O ljudeh, ki so prodali svojo narodnost in vero iz tvarnih nagibov, sploh govoriti ni vredno. Taki se sami obsojajo, obsojajo pa jih tudi tisti, med katere so se vsilili. Sila slovenskega duha, moč slovenske besede in samosevost slov. občestva, ki ga nič na svetu ne more nadomestiti, ohranja naš narod že tisoč let. Nikakršni ad hoc sestavljeni programi, nobeno politično nasilje, ne potvarjanje zgodovine, ne kulturni pritiski niso mogli zamoriti jedra slovenstva. So bili časi, ko so vsiljeni voditelji iz oportunizma prodajali svoj narod, toda prodati ga niso mogli. Ko je divjal vihar, ko je pokalo in se lomilo hrastovje, se je slovenska lipa, brž ko je znova posijalo sonce, razbohotila in še globlje pognala svoje korenine. Odletel je le iver in drobir, odlomile so se suhe veje, sočno slovensko deblo pa je ostalo krepko in zdravo in vedno zeleno.

Stike s slovanstvom je slovenska duša vzdrževala v zgodovini svojega naroda nepretrgoma, ker je iz teh vezi tkala svojo bodočnost. Zvestoba za zvestobo, pomoč za pomoč! Nikoli pa se nismo bratili, n. pr. s Čehi, da bi postali kdaj Čehi. Še malo ne. Vse zveze ž njimi so imele za nas edini namen, okrepiti našo odporno moč in našo življenjsko silo za napredek in razvoj naše narodnosti. Vse celice naše bitnosti, vsako vlakno svojega organizma smo kovali, predli in razpredali le zase, da spopolnimo stavbo svojskosti, ki bodi slovenstvu v korist, slovanstvu pa v ponos. Kaj nam pomaga še tako krasnava stavba, če pa v njej ni slovenskega duha!

V kulturnem oziru se je naš narod razvijal po zgodovinski nuji v zahodni smeri. Drugače že zaradi zemljepisne lege ni moglo biti in biti ne more. V zahodnem kulturnem območju je naša življenjskost. Vzhodnoevropska mističnost pod vplivom grške kulture bi potisnila naš narod, če bi sploh bilo zanj mesta v tem svetu, daleč nazaj v zgodovino. Ta kulturna diferenciacija je neizogibna. Da se

ublažijo trenja in zaradi kulturnega miru je nujno potrebna jasnost. Umetno prelivanje vzbuja občutek zaslužnjevanja, ki zastruplja zdrave odnose in prinaša sovraštvo, ne pa ljubezni.

Vemo, da je v srednjem veku n. pr. Bonifacija cerkvena organizacija v Solnogradu z germanško kulturo časovno daleč presežala vzhodno cerkveno organizacijo, pa nas vendar ni mogla prekvasiti zase. Do Ciril-Metodove dobe smo se naslanjali na oglejske patrijarhe, vzhodna miselnost pa nam je vselej bila tuja in nepriljubljena. Ciril in Metod sta sicer prišla z vzhoda, toda svoje učenje sta prilagodila zahodni, katoliški veri in ga postavila s slovenskim bogoslužjem na trdne narodne osnove, ki jih danes nihče več izrjavati ne more. Kako silen je bil pritisk germanske kulture že pred več kot tisoč leti, nam dokazuje trpljenje in preganjanje Cirila in Metoda in njunih naslednikov, dasi z vzhodom nikoli nismo imeli nobenih neposrednih stikov, kaj šele podpore. Pač pa nam je vzhod pošiljal turške roparske pohode in morije.

In v tej zemljepisni zagovodni, na prehodu dveh svetov, obdani od mogočnih narodov, ki se niti nasilja niso strašili, ko je naša govorica bila samo še jezik hlapcev in dekel, ko je celo med kmečkim ljudstvom bilo zasejano tuje seme po naselnikih in priselnikih, je slovenstvo vzdržalo svojo bitnost in svojega duha. Zgodovina kmečkih puntov, verski boji, turški vpadi, zgodovina gradov, škofij in samostanov, silna gibanja, ki so vršala zlasti po 10. stoletju naprej preko našega ozemlja — vse to nam je utrdilo korenine slovenstva, ki so poglajale na tej sveti naši zemlji po razpadu longobardskega kraljestva (l. 774). Vse to silno breme zgodovine

vinskih dejstev so nosile na svojih plečih nižje socialne plasti, kmet, delavec. Plemstvo se je odtujilo versko in narodno, ono malo izobraženstva je bilo v tujih službah. Šele v novejši dobi je tudi izobraženstvo prispevalo k izgradnji vsestranskega napredka in razvoja slovenskega naroda. Danes je morda anahronizem Kopitarjevo in Levstikovo stališče, da je kmet edini učitelj jezika in verske pravosti, vendar pa je velika zmota, če si izobraženstvo umišlja, da je usoda slovenstva le v gornjih plasteh. Na srečo je jalovost in izključnost bizantinizma, ki mu del slovenskega izobraženstva vihti kadilnico, kaj nepripravno sredstvo za prilikovanje.

So ljudje, ki mislijo, če sploh kaj mislijo, da bo možno pretapanje nižjih slovenskih socialnih plasti doseči, če ne z nasiljem, pa vsaj z lepo besedo, z bobnečimi publicami, goljufivimi gesli, z obljubami, s poudarjanjem le gospodarske plati. Ne rečem, da med takimi preroki, volkovi v ovčjih kožuhih, ne bi bilo poštenih mož, ki upajo z oportunizmom in s kompromisi lečiti rane sedanosti. Toda eni in drugi bi se morali zavedati, da s svojim herostatstvom zaradi umišljene največ osebne koristi zavirajo nemoteni razvoj in napredek svojega naroda. Pomni naj svetopisemski izrek, ki je resničen in neovrgljiv tudi v našem primeru: »Če Bog ne zida hiše, se zastonj trudijo zidarji, ki jo zidajo.« Pray tako pa je resničen tudi v obratnem pomenu: »Če je Bog sezidal hišo, se zastonj trudijo tisti, ki jo rušijo.« In ta slovenska hiša stoji že tisoč let! In koliko je že bilo rušilcev, ki o njih danes že skoraj ni sledu razen v svarilo, narod naš pa živi in bo živel, ker ima v sebi božje poslanstvo na tem koščku svoje zemlje, ki mu ni enake pod soncem po njegovi zemljepisni legi in po nujni človečne zgodovine!

Fran Radešek.

Izgubili smo plemenitega človeka

(Rudolfu Maistru v spomin.)

Med najlepše praznike v življenju štejem dneve, ko sem srečal, ko sem odkril človeka, ki me je s svojo preprosto prisrčnostjo na mah priklenil nase. Dovolj redki so taki prazniki. Doživel sem jih več med preprostimi ljudmi ko drugod. Spominjam se marsikaterega našega veljaka, v katerega bližini me je zazebl v dušo. Zunanja vpljudnost malo pomeni, kjer ni prave srčne toplote.

Večkrat sem se spraševal, ali nam more kdo kot osebnost nekaj pomeniti, če ni velik tudi kot človek. Spoznal sem našega Meška, spoznal Finžgarja, Plečnika. Toploto izžareva vsa njihova osebnost. Govoriš lahko s človekom izrednega duha, a zdi se ti, da govoriš s starim prijateljem. Tako se mi je godilo, ko sem srečal prvič Maistra. Imel sem priliko, da sem ga spoznal pri delu, da sem

Knjige Cankarjeve družbe za leto 1934

V Sloveniji (v mejah Jugoslavije) imamo tri ljudske književne družbe, katerih namen je, izdajati poceni dobre knjige za preprostega človeka. Najstarejša in največja je Mohorjeva družba; po vojni pa sta se ustanovili še dve: Vodnikova družba in Cankarjeva družba. Ta delitev je bila gotovo potrebna, ker je popolnoma nemogoče, da bi ena sama družba izdajala knjige za duhovno različno usmerjene bralce. Knjige Mohorjeve družbe so predvsem namenjene bralcem katoliškega svetovnega nazora, knjige Vodnikove družbe tako zvanemu »naprednemu« meščanu in podeželanu, knjige Cankarjeve družbe pa socialistično usmerjenemu delavstvu. Tej idejni razliki skušajo vodstva družb tudi prilagoditi svoje izdaje. Zato moramo pri presoji teh knjig seveda upoštevati predvsem njihov namen, ne pa samo njihovo umetniško ali celo znanstveno vrednost, ki je včasih precej majhna.

Od vseh treh družb je najmlajša in obenem najmanjša Cankarjeva družba, ki more računati zaenkrat na najmanjše število članov in ki ima gotovo na razpolago najmanj potrebnih sredstev. Vendar je izdala v petih letih že 20 knjig v približno 100.000 izvodih za malenkostno letno članarino 20 dinarjev.

Družba izda vsako leto koledar, en poljudno znanstveni spis in dve leposlovni knjigi. Tako tu-

di za leto 1934. Najboljši je brez dvoma koledar, ki je vsebinsko zelo raznolik in od vseh naših koledarjev najbolj ilustriran (Käthe Kollwitz, Tine Kos, Maksim Sedej). Pa tudi vsebinsko so prispevali po večini zelo dobri, dasi vsi močno tendenčni v smislu marksizma. Druga knjiga Sigma »Naš svetovni nazor« uvaža v poljudni obliki bralca v teorijo in razvoj dialektičnega materializma. V leposlovju prednjači to leto gotovo ameriški slovenski pisatelj Ivan Molek s povestjo iz življenja ameriških slovenskih delavcev »Veliko mravljišče«, v kateri odkriva pisatelj marsikatero rano kulturnega in političnega življenja Slovencev v Ameriki, ki nam do sedaj še ni bila znana. Priznati pa moramo delu tudi leposlovno vrednost; opis rasti in razvoja Chicaga dokazuje močan literarni talent, ki bi se mogel ob ugodnejših prilikah še vse lepše razviti, zlasti ker se pisatelj ogiba preočitne in enostranske tendenčnosti. Druga leposlovna knjiga vsebuje črtice Janeza Samojova: »Zlato tele in druge zgodbe«. Pisatelj, ki je med delavstvom precej znan, se je skril za psevdonim, katerega pa razrešuje njegova slika. Njegove črtice pa, žal, mnogo zaostajajo za Molekovo povestjo.

V celoti moremo reči, da predstavljajo knjige petega letnika Cankarjeve družbe sicer še precej lep prispevek k poljudni proletarski književnosti med Slovenci, ki je šele v povojih in ki mora tudi sicer premagovati razne težave, vendar bi želeli, da bi vodstvo družbe pokazalo večjo kritičnost in

skušalo v bodočih izdajah zvišati sedanjo raven svojih izdaj, tako vsebinsko kakor tudi jezikovno, kajti le na ta način bo mogla družba v resnici koristiti slovenskemu delavcu in mu pomagati v njegovi borbi za boljšo in pravičnejšo ureditev socialnih odnosov v novi družbi, ki je že na pohodu kljub reakcijam, ki so preplavile Evropo in zaslužile predvsem malega delovnega človeka: kmeta in delavca.

x.

Nov zemljevid Slovenske Krajine,

delo prekmurskega akademika Maučeca Jožefa, je izdal Klub prekmurskih akademikov. Novi zemljevid, ki ga je v šestih barvah natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani, ima naproti prejšnjim, novim razmeram več ne odgovarjajočim, sledeče prednosti: odgovarja sedanjemu stanju stvari; uporablja domača krajevna imena, kot jih govori prekmursko ljudstvo; prikazuje tudi pokrajino, na kateri žive prekmurski Slovenci v Madžarski; prikazuje narodnostne in verske razmere. — Naroča se pri Klubu prekmurskih akademikov v Murski Soboti in se prodaja zaenkrat še po subskripcijski ceni: za učence osnovnih šol, srednjih šol in univ. študente po 10, za ostale pa po 15 Din.

Novi zemljevid, ki je bil spričo naraščajočega zanimanja za Prekmurje skrajno potreben, zasluži vse priznanje. Z njim je ustrezno vsakomur, kdor se zanima za ta tako svojevrstni del naše zemlje.

ga opazoval v raznih položajih. Kritično sem motril njegovo delovanje, naletel sem na šibkosti, na človeške slabosti, a vedno sem imel občutek, da imam pred seboj izrednega človeka. Poveljujejo ga kot vojaškega poveljnika, stratega, organizatorja. Mogoče je, da mu pride kritika s te strani do živega. Preveč je bilo v njem umetnika, pesnika, da bi mogla prevladovati razumska stran, hladen preudarek, preračunano ravnanje. Da je kljub temu izvršil kot vojak velika dejanja, prav v tem je uganka njegove osebnosti in te uganke ne bo rešil, kdor ga ni spoznal predvsem kot človeka. Iz njegovih človeških vrlin je izhajala njegova avtoriteta. Pogum, samozavest, volja prevzeti težko odgovornost, navdušenje za stvar — to so neprecenljive lastnosti moža v časih usodnih odločitev, a vendar te lastnosti same ne bi dovolj pojasnjevale privlačnosti Maistrove osebnosti. Poudarjajo tudi, da je bil mož velike duhovne kulture, kar ga dela kot vojaka posebno prikupnega. Z ljubeznijo in razumevanjem je zasledoval slovensko kulturno življenje in ustvarjanje, bil je njegov so-tvorec, a bolj kot vse drugo so ga dvigale nad množico sodobnikov neke osnovne poteze njegovega značaja, ki so pač bistvene vsakemu velikemu človeku. Tuja mu je bila vsaka nizkotnost v mišljenju, bil je aristokrat po duhu. Kot možat, iskren, odkrit značaj je globoko sovražil vsako hinavščino in ovinkarstvo. Sodelavci mu niso bili šahovske figure. Iskal je v vsakem človeku. Vse je zajel in ogreval z bogastvom svojega srca, lahko je razsipal z njim, bilo je neizčrpno. Dajal je vsem, zato tudi prejemal. V tem je skrivnost privlačnosti tega ponosnega moža na vso okolico. Skromni ljudje so rastle v njegovi bližini, ker so čutili v njem nekaj sorodnega, veljaki, ki so ga morda v marsikaterem oziru po znanju in sposobnostih prekašali, pa so se čutili majhni poleg njega. Dovolj je bilo ljudi, ki so se mu klanjali in

laskali. Ni jih odbijal, a ljubil jih gotovo ni. Mislim, da se je čutil sredi svojih številnih prijateljev včasih v duši osamljenega. Odločen ugovor ga je morda osupnil, ker ga ni bil vajen, a zameril ga ni, ljubil je odkritost, čutil sem to. Na njegovo prijateljstvo in njegovo besedo si lahko gradil. Živo mi je v spominu, kako hudo ga je zadel sklep mednarodne plebiscitne komisije, da se odpravi demarkacijska črta, ki je zapirala nemškimi agitatorjem pot v plebiscitno ozemlje. Zadel ga je vest nele, ker se je zavedal usodnosti tega sklepa, ampak tudi zato, ker je na osnovi informacij naše delegacije na javnem shodu ljudstvu zagotovil, da se meja nikoli ne odpre. Nikdar ga nisem videl tako ogorčenega in potrtega, ko ob sprejetju te vesti, niti takrat, ko so mu sporočili, da se mora z vojaštvom umakniti iz plebiscitnega ozemlja. Silno ga je peklo, da so njegovo besedo postavili takorekoč na laž. Takrat se mu je tudi omajala vera v srečen izid glasovanja.

Maistra so proslavljali ob njegovi smrti kot narodnega heroja. Postal nam je simbol narodnega osvobodilnega gibanja v veliki prevratni dobi. Vsi si ga lastimo, vsi se nanj sklicujemo. Da ne bi zabili nanj kot človeka! Najsorodnejši po duhu in hotenju so mu vendar tisti, ki so kakor on zrastle s to našo domačo zemljo, v kateri je ves koreninil, katere vonj in diha je prevzemal, iz katere je črpal svoje moči in rastle v višino. Najbližji so mu bili vedno glasniki in oblikovalci naše besede in našega duha, s katerimi se je v tihih, samotnih urah tako rad pomenkoval in v katerih družbi se je čutil najsrečnejšega. Naš je bil v življenju, naš ostane v spominu. Doma je hotel nekaj ustvariti, preko domačih mej njegova slava ni dosegla, tem več pomeni nam. Kot zvestemu sinu naše zemlje mu ohranimo zvest spomin.

M.

O našem šolstvu

(Konec.)

III.

Sedanje vrste šol so se izoblikovale v daljši dobi in so odgovarjale svojemu namenu, ko so nastale.

Duhovno in stvarno življenje pa se razvija dalje in kaže vedno nove potrebe, za katere mora šola pripraviti mladino. Tako so nastale pri nas vrste šol, ki so namenjene mladini iste starosti, so si pa po svojem notranjem ustroju, načinu pouka in duhu, ki vlada v njih, povsem nasprotne. Glede osnovnih šol od prvega do četrtega razreda je najmanj sporov, ker je njih naloga jako omejena in enostavna, a kljub temu najvažnejša.

Od četrtega razreda dalje imamo kar tri različne tipe šol, višjo narodno, meščansko in nižjo srednjo šolo. Da bi se omejil naval na srednje šole, je skoraj onemogočen prehod z višjih narodnih in meščanskih šol v srednje šole. Nižje srednje šole same pa imajo tri različne tipe, in sicer humanistični, realno-gimnazijski in realni tip. Otrok z desetimi leti še ni toliko duševno razvit, da bi se lahko sam odločil, za katero vrsto šol je sposoben. Tudi starši in učitelji ne morejo spoznati pri otroku v tej starostni dobi talentov, ker niso še izoblikovani. Otrok pride na ta način v neko šolo po želji staršev brez ozira na to, ali ima sposobnosti za tako duhovno in poznejše življenjsko smer, kakor jo ima tista šola. Še težji so prehodi v višjih razredih srednjih šol.

Iz vsega sledi, da bi morala za štiriletno osnovno šolo slediti enotna nižja srednja šola, ki bi trajala tri ali štiri leta, ki bi jo obiskovali vsi otroci in bi po krajevnih gospodarskih in kulturnih potrebah imela več tipov, a še vedno toliko skupnosti, da bi po dovršeni enotni srednji šoli vsak prišel lahko v katerikoli tip višje srednje šole. S tem bi dvignili dobo, da se mora odločiti otrok za neko stroko, do štirinajstega ali petnajstega leta, ko so se že pokazale posebne sposobnosti in nagnjenja ter ima otrok že nekoliko pogleda v različne poklice, da se lahko že zavestno odloči za določeno življenjsko pot.

Tudi po dovršeni višji srednji in strokovni srednji šoli naj bi bil mogoč prehod z diferencialnimi skušnjami na katero koli visoko šolo. S tem bi omogočili učencem prehod iz te šole v drugo v primeru, da niso v začetku prišli v šolo, ki odgovarja njih sposobnostim in nagnjenjem, a obenem dosegli možnost večje izbire najsposobnejših za znanstveni študij. Sedanja organizacija šolstva ni več v skladu s sedanjimi življenjskimi potrebami, ker so poedini tipi šol bili ustanovljeni že pred 300 leti za tedanje potrebe.

Smo v prehodni dobi, ko se pri nas šele ustvarjajo nove oblike šol; zato naj bi pač razmišljali starši in učitelji ter voditelji prosvetne uprave, kakšni tipi šol bi bili za naše prilike najprimernejši, da bi zadostili obče človeškimi in našim narodnim zahtevam ter tudi vsakemu poedincu dali možnost čim višjega kulturnega razvoja. Poedinec mora postaviti svoje sposobnosti družbi na razpolago, toda družba je dolžna nuditi vsakemu možnost, da si jih tudi razvije. Novih oblik šol ni mogoče uvažati takoj; zato bi morali ustanoviti najprej nekaj

poizkusnih šol, v katerih bi preizkusili novo organizacijo, učne načrte, načine pouka in učila, ter jih šele na podlagi izkušenj izboljšali in splošno uvedli. Da bi ne bilo strahu pred takimi poizkusnimi šolami, bi morali pritegniti najboljše učitelje, ki bi s svojo osebnostjo poročevali za uspeh, ker bi jih pri delu ne smeli ovirati ozkosrčni birokratski predpisi.

To omenjamo posebej zato, ker so pri nas v zadnjih letih brez vsakega prehoda in preizkušnje celo med šolskim letom uvajali nove učne načrte, kar bi se ne smelo zgoditi. Učni načrti naj se preizkusijo, potem šele postopoma uvedejo od najnižjega razreda dalje na vsaki vrsti šol.

V zvezi z organizacijo šolstva je tudi vprašanje, v kakšnem razmerju naj bo šola do življenja, v katerem živi mladina. Tu ne gre za teoretsko pedagoško vprašanje, ali naj šola vodi življenje ali ga samo spremlja, ker to vprašanje je samo po sebi rešeno s tem, da je šola v človeški družbi že določena naloga, preko katere ne more iti. Šola je poleg življenja oblikovalnica človeškega duha in ni sama sebi namen in si tudi ne more postavljati nalog izven in nad človeka, ki živi takšno ali enakšno življenje ter se ob njem tudi duhovno oblikuje.

Sedanja šola se je po svojem notranjem ustroju in duhu oddaljila od sedanjega življenja; zato se jej mladina in sicer najsposobnejša in najboljša odtuja in jo celo sovraži.

Šola bo morala odpreti svoja vrata novemu duhu in novemu življenju, ki ga živi mladina, ne da bi morda s tem poplitnila pouk in vzgojo, temveč, da ob globokih in težkih doživetjih dnevnih dogodkov dvigne mladino k višjemu spoznanju obče veljavnih zakonov, ki vladajo življenjske pojave. Življenje in življenjski pojavi naj bodo izhodišče za šolsko delo, ki vodi mladino preko resnice, dobrote in lepote zopet v življenje. To ni nič novega. Tako so se duševno oblikovali voditelji človeštva, ker so z bistrim očesom opazovali tok življenja in spoznali v njem večne zakonitosti. Induktivni postopek v prirodnih znanostih velja tudi

za poznavanje življenja; ker pa naj bo šola del življenja, tudi na šolo. Izvod iz pridobljenih spoznanj je dan že v bistvu stvari same. Ta postopek je podan tudi v večini razvoja našega mišljenja, ker šele na podlagi mnogih poedinosti pridemo do spoznanja splošnosti. Zato mora tudi šola izhajati od življenjskih poedinosti do zadnjih globin, ki jih je dosegel človeški duh. Posledica sedanjega načina dela v šoli je ta, da tožijo absolventi srednjih in strokovnih šol, da jim šola ni dala ničesar in da so se šele v življenju morali vsega priučiti.

Ako ni dala srednja šola za življenje potrebne prakse, bi pričakovali, da so njeni učenci vsaj za teoretsko znanstveno delo dovolj pripravljeni; toda vseučiliški profesorji tožijo o pomanjkljivi pripravi absolventov srednjih šol za znanstveni študij. V industriji in obrti imamo v naši državi zaposlenih na tisoče tujce, ki so potrebni kot »strokovnjaki«: delavci, prvi delavci, mojstri in inženjerji, čeprav imamo za vsa taka dela strokovne šole, ki pa najbrž ne dajo zadostne izobrazbe za resnično praktično delo.

Že stari klasiki so zahtevali, da se učimo za življenje in ne za šolo; tega načela se bo morala oprijeti tudi naša šola.

IV.

Pri nas smo doslej še vse premalo razpravljali o svojem šolstvu, njegovi ureditvi in o šolskem delu. Živeli smo še vedno v duhu absolutistične dobe, ko so nam tuji skopo merili naše izobrazbene prilike in smo se morali boriti za vsak razred srednje šole posebej ter smo jim bili hvaležni, da so nam sploh dali kako šolo. Danes smo državni narod, ki naj sam odloča o načinu pouka in vzgoje v vsakem oziru, in dolžnost vsakega poedince je, da pomaga graditi stavbo vsega našega šolstva. Tega vprašanja ne morejo rešiti predstavniki šolske uprave in strokovnjaki, temveč vsakdo, ki ima zato potrebne sposobnosti. Posebno bi bilo želeli, da starši sodelujejo v roditeljskih organizacijah, da z organiziranim delom pomagajo izpopolnjevati našo ljudsko izobrazbo. Doslej delujejo društva »Šola in dom«, ki so iskala rešitve vseh perečih vprašanj v našem šolstvu: od ureditve prostorov, nameštčenja in premeščenja učnih oseb, organizacije šolstva, šolnin, učnih načrtov, dijaških domov, zaposlitve mladine, izobrazbe staršev itd.

Priznati moramo, da se učiteljstvo vseh kategorij šol trudi v svojih organizacijah, da najde najboljšo obliko svoji vrsti šol; toda prav v tem, da skrbi vsaka organizacija za svojo vrsto šol, nastaja nasprotje med vrstami učiteljstva, in šole se po svojem notranjem delu oddaljujejo.

Profesorji srednjih šol govorijo o pomanjkljivi pripravi učencev v osnovni šoli in so zato dosegli uvedbo sprejemnih izpitov za prvi razred, ker se ne zanašajo na ocene učiteljev iz osnovnih šol. Tudi vseučiliški profesorji zahtevajo sprejemne izpite za vseučilišče, ker se jim ne zdi zrelostna preizkušnja po profesorjih srednjih šol za zadosten dokaz, da je dijak res sposoben za študij na univerzi. Da bo še več ovir v duševnem razvoju mladine, so uvedli sredi srednje šole še malo maturo, da morajo eni in isti učitelji še enkrat preizkusiti dijaka in sebe, ako se niso zmotili in pomotoma pustili učenca preko četrtega razreda. Tako je izobrazbeni pot naše mladine podobna bolj skakanju preko ovir (preko katerih preidejo umski in нравni akrobati kakor pozneje v življenju), ne da bi našemu naraščanju odprli ravno pot navzgor, čeprav bi bila strma in težka.

Preko teh nasprotij med šolami v navpični zgradbi nam bi pomagalo skupno delo učiteljev vseh šol in staršev, ki imajo otroke tu in tam in žele, da se mladina čim bolj pripravi za življenje brez nepotrebnih ovir, ki bolj ubijajo um, kakor krepe duševne sposobnosti, in ki uničujejo živce mladine.

O vseh šolskih vprašanjih moramo javno razpravljati; zato bi bilo potrebno, da bi naši listi imeli čim več sodelavcev iz tega področja, ki bi v stalni rubriki o šolstvu redno obravnavali probleme, ki nas teže.

S skupnim delom staršev, učiteljev vseh vrst šol in javnosti dvignemo laže tudi v dobi gospodarske krize, ki jo spremljajo krize tudi na drugih področjih, svoje šolstvo in s tem omiko svojega naroda.

Zlic in narobe

Gospod urednik! Z velikim zanimanjem sem prečital uvodnik v zadnji številki »Slovenije« z naslovom »Več narodne samozvesti prav povsod«. Pisan je prav iz srca in bo dosegel srca tudi tistih, ki ga niso brali. Saj veste, da se v takih stvareh ob priliki pomenimo, če smo le dva ali trije skupaj zbrani. O marsičem si nismo bili na jasnem, pa nam je »Slovenija« nekaj povedala, drugo smo uganili sami.

Tako se je n. pr. trdilo med Borci, da je nekdo ponudil »Boju« 200.000 Din, pa jih niso sprejeli. Pozneje pa sem bral, menda v »Jutru«, da je g. Pucelj na nekem shodu izjavil, da je v začetku podpiral gibanje »Boja«. Saj podpore bi se tudi marsikdo drugi ne branil, zavrnil pa bi plačilo za pričakovano uslugo, če bi je ne mogel spolniti, ker

je drugam dal besedo. Čudno, da imena ne povedo. Sicer pa slutim, v kateri okolici bi bilo treba iskati tistega, ki je ponujal tako lepo vsotico. Jih je že zlahka zaslužil, če je tako radodaren. Pa sem spet se spomnil, kako navdušen je bil v začetku za »Boj« g. poslanec Mravlje, urednik »Kmetijskega lista«, ka-li. In zgodilo se je, da je g. poslanec Rasto Pustoslemšek hudo napadel v skupščini bojovnike, kakor da bi bil bral napade proti njim iz »Jutra«. Z vso gotovostjo sem takrat pričakoval, da se bo za nas bojovnike zavzel vojni dobrovoljec in poslanec g. Mravlje ter odgovoril g. Pustoslemšku in »Jutru« z vso njemu lastno zgovornostjo. Pa nič tega ni bilo. In je prišla znana soglasna ostra resolucija poslancev in senatorjev JNS iz Slovenije. G. Pucelj in niti g. Mrav-

Ije nista ugovarjala. G. Pucelj je na shodih ponovno napadel nas bojovnike. Celo ministrski predsednik in predsednik JNS, g. Uzunović, je nastopil. Pa sem si mislil: no, »Boj« je pa korajzen, zmetuje ponujeni denar, odbija od sebe celo tiste, ki so ga podpirali, ne ustraši se »Jutra«, ali pojde tudi preko Uzunovićevih opominov? Pa ni šel. »Prelom« niti ne omenja več »Jutra«, ki je tudi za čudo obmolnilo. Na shodih »Boja« se le tupa tam kaj povrhu omenja korupcija, ker se ji pač ni možno ogniti, ko je je toliko.

In začel sem misliti. »Klerikalcem« so odsekane glave, po trupu pa je mesarilo »Jutro« in njegova okolica. Pa so prišli Borci, odgnali mesarje, rane lepo in nežno celili ter skušali trup vcepiti drugo glavo. Dokler bolnik ne okreva in ne dobi druge glave, ki so jo naročili ne vem odkod, mora vladati v bolnišnici sobi popoln mir in nič se mu ne sme očitati, ne »punktaštva« ne »klerikalizma«. Zunaj po shodih pa so pokale puške s slepimi patronami proti »Jutru« in njegovim somišljenikom. Za čudo pa nobena teh patron ni zadela g. Pucelja in »Kmetškega lista«. To sem si razlagal takole: Kmečko ljudstvo »Jutrovcev« ne mara in je po veliki večini »klerikalno«, je pa med njimi tudi nekaj Puceljevih pristašev. Če se hočemo približati ljudstvu, ga ne smemo žaliti v njegovih čuvstvih. S silo se ni dalo nič opraviti, celo trup brez glave je brel; poskusimo zlepa in z nadstrankarskim »pokretom«. Nič strank, vsi v slogi, mi Borci, vse drugo nič, sama korupcija! Vedeli smo tudi dobro, da se v zakulisju bje hud boj med g. Puceljem in g. Kramerjem za »klerikalno« dediščino. In »Jutro« je res mislilo, da »Boj« obuja »klerikalnega mrliča«, ki bi tako lepo pristajal za zmagovalno trofejo v nacionalističnem muzeju.

In dvigati je začelo glave tudi dotlej ustraховano uradništvo. Pod varstvom »Boja« so se opogumili tudi volilci. Res, tako sem bil navdušen za Borce, da bi bil se z vsakim sprl, kdor bi bil zinil katero čez »Boj«. Članki v »Sloveniji« so me sprva jezili, pa sem jih le zopet in zopet bral. Ta preklicani Radešček mora te tiče dobro poznati, sem si končno dejal.

Pa nisem čakal dolgo. Najprej je g. poslanec

V. Spindler povedal v »Jutru«, da ima »Boj« z nacionalisti iste cilje. In to je potrdil tudi predsednik »Boja« v znani izjavi na Bledu, kjer je neki govornik iz Hrvaške pozdravil zborovalce baje z značilnim fašističnim pozdravom, z dvignjeno desnico.

Prišel je g. Pucelj in zdaj išče tistega »klerikalnega mrliča brez glave«, da se razgovarja z resnično, pravo opozicijo v Sloveniji. Torej »Boj« ni resno opozicijsko gibanje? Ali je to res »ena duša v dveh telesih«? In sem se spomnil g. Uzunovića, predsednika JNS, s katero pravi bojovniki nimajo nobenega opravka.

In g. Pucelj se ne namerava razgovarjati zase, vsekakor pa po neki višji ideji. Kaj, če ta ideja ne vpliva tudi na tiste v vodstvu »Boja«, ki prejemale ukaze in se jim pokore celo od peščice vojnih dobrovoljcev.

Glejte, in tako zdaj pišem članek za »Slovenijo« in sem kakor mokra kokoš, da ne vem več, ali sem »mandele« ali »babca«.

Opazam, da se je v »Boju« začelo ohlajati ozračje. V »Prelomu« označujejo to za »čiščenje« in pravijo, naj odidejo tisti, ki ne spadajo mednje.

Jaz pa pravim tako: Mi, Bojevniki, s slovensko narodno dušo, ostanemo, gredo pa naj tisti, ki ne spadajo med nas in ki so se nam vsilili, nekateri celo na vodilna mesta!

Sploh pa — dobro bi bilo, če ostanemo čuječi. Marsikaj se govori. Na primer o mogočnosti, da nova pravila ne bodo potrjena, o razpustu, o posredovanjih. Da je predsednik glavnega odbora Zveze vojnih prostovoljcev v Belgradu podpolkovnik Lujo Lovrić nezadovoljen z delovanjem »Boja«, ker se baje ne ujema z navodili, danimi svoje dni ljubljanski prostovoljski organizaciji. In da bo morala ta ljubljanska organizacija celo preklicati že izglasovano zaupnico in poklicati svoje odposlance iz »Boja«.

Vsekako, dobro je, če računamo Bojevniki s to morebitnostjo in če smo pripravljeni, da se vrne nazaj v svoje nepolitične bojovniške skupine, osnovane v duhu »slovenskega generala Maistra in Slovenca majorja Colarića«.

Bojevnik.

Poglavje o nacionalnosti

Dopis.

Z zanimanjem sem sledil nedavnemu razgovoru med »Slovenijo« in »Pohodom« o vprašanju, ali so naše »nacionalne organizacije« raznih imen in namenov. utrditvi in poglobitvi narodne zavesti med ljudmi v narodno neprobujenih krajih koristne ali škodljive (govorilo se je predvsem o Konjicah).

Čeprav je v tem razgovoru »Slovenija« dovolj dokazala »Pohodu«, da večina naših, šele po osvojenju nastalih »nacionalnih« organizacij le zlorablja in zato uničuje narodno zavest med ljudmi, ki so že pred in med vojno bili zavedni Slovenci, ki pa se ne morejo spoprijazniti z »nacionalizmom«, kakršnega te organizacije oznanjajo in zahtevajo, vendar naj mi bo dovoljeno, da v dokaz te trditve navedem naslednje, kar sem sam doživel:

Spomladi sem moral po opravkih v Konjice. Na konjiškem »brzovlaku« mi je delal družbo star debelotrebušnat mož, mlinar. Med vožnjo sva se začela pogovarjati najprej o vremenu, nato o krajih, mimo katerih smo se vozili, nato pa o politiki, kakor se to vedno dogaja.

In tu sem se moral začuditi: Mož, ki je le stežka govoril po slovensko in ki je med vso vožnjo po nemško ogovarjal znanec, se je izkazal kot strasten »nacionalist«. S ponosom je dopovedoval, da so pri zadnjih občinskih volitvah v konjiškem srezu zmagali nacionalisti, in da je za zmeraj odzvonilo »klerikalcem«, ki so dolga desetletja nagajali s svojo slovenščino po občinah, šolah in še celo v cerkvi. Kot najbolj zagrozenega Slovenca je obdolžil sedanjega arhidijakona, kateremu so pa sedaj »nacionalisti« zavezali jezik.

Na vprašanje, kako je bilo mogoče, da so »nacionalisti« tako hitro premagali nekdanji konjiškem okraju tako močne klerikalce, mi je odvrnil, da zato, ker so vsi »gospodje« (t. j. Nemci!), ki imajo tovarne, veleposesti itd., šli z nacionalisti, ki dovoljujejo vsakemu, da govori jezik, kakršnega hoče, za njimi pa so morali iti tudi njihovi delavci. »Klerikalce« so pa volili samo »presneti slovenski pauri«.

Sedaj to zmago razumem. Ne morem pa razumeti, kako da »Pohod« ne spoznava, da bo za slovenske ljudi neprimerno hujše gorje, če jih bodo v bodoče smeli razni tuji izjemalci izsesavati za varnim ščitom »nacionalizma«, kot če bi zmagali slovenski »pauri«, ki so, čeprav »klerikalci«, vendar že od nekdanji zavedni Slovenci!

Pa če bi bil ta konjiški primer osamljen. Toda koder hodim, vidim isto: največji podporniki in priganjači za »nacionalizem« so — tuji mogočniki. V »Pohodu« celo sem bral, da je pri obč. volitvah v Hrastniku »nacionalna« lista propadla samo zato, ker je imela na listi skoraj same nemčurje in Nemce, opozicija pa je zmagała, ker je imela na listi domače, priljubljene ljudi.

Žal je menda res, kar sm že večkrat slišal: kot je »nacionalizem« tuja beseda, ki je slovensko ljudstvo ne razume, tako so tudi neki nacionalisti odvisni od tujcev... Žalostno! Potnik.

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomišljenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

OPAZOVALEC

Sodobni program

I.

Prijatelj, vest, značaj in ravna smer, to so prestana jed za naše dni. Če služi relativnostni okvir zdaj modrecem, se drži ga še ti.

Najprej: oglej se dobro s pametjo in pa z očmi, kako je z narodnimi prestoli. Ko opravljaš delo to, ne pusti, da ti pamet stid oslini.

Kdor premehak je, rado mu spodrsne, opolzka zdaj so tla po domovini. V dom narodne blaginje se urini

s komolci, ker metode bolj izvrstne težko boš našel v veku socialnem. Zapomni to si in ohrani, amen.

II.

S socialnostjo se ukvarjaj po potrebi, v teh dneh socialnost je najboljša paša, kjer za podrobnosti se nič ne vpraša; v načelu, dragi moj, se zlo iztrebi.

Vedno stara pesem

I.

Iz Ljubljane me pelje vlak v Maribor. Poslušam pogovor sopotnikov. Star rodoljub iz radgonske okolice vzbuja spomine na predvojno dobo in na jezikovne boje ob meji. Mariborske razmere mu niso všeč. Vse preveč mu še tam domačini nemškutarijo. Znanec iz Studencev mu je pravil, da je vpisal svojega otroka med sokolski naraščaj, da bi se v občevanju z domačimi otroci priučil nemščine. Dva Mariborčana, moški in ženska, ugovarjata. S slovenščino se nikamor ne pride. Z nemščino se celo v Belgradu dobro izhaja. Na jugu Ljubljane potrebuješ italijanščino, na vzhodu — že v Prekmurju — ti dobro služi madžarščina. Kaj hočemo z jezikom, ki ga govorita komaj 2 milijona ljudi. Naš rodoljub dokazuje, da ni proti učenju tujih jezikov, pač pa moramo svojega spoštovati in se ne smemo klanjati vsakemu tujcu. Poturice so najhujši sovražniki svojega rodu. Jezikovnemu in narodnem hlapčevstvu sledi gospodarsko, zato se nam Slovincem ne bo nikoli dobro godilo, dokler ne bomo v narodnem oziru zavednejši. Mariborčana sta obmolnila. Prepričal ju stari gospod ni. Dobro pa se je vsem zdelo, ko je pripovedoval o obisku dveh rajhovskih Nemcev pri njem. Prvi dan se nista upala sama nikamor. Vedno sta nosila samokres s seboj. Ni jima šlo v glavo, da ju kmečki ljudje prijazno pozdravljajo. Odkod neki ju poznajo? Slišala sta toliko čudnih stvari o Balkanu. Nista se mogla načuditi v kmečki gostilni, ko je bilo vse tako snažno in ko so hiteli, da pokrijejo za goste mizo. Tega niti doma nista bila vajena. Da smo Slovenci dobri Evropeci, je bilo za tujca pravo razodetje.

II.

Na Zidanem mostu... Vlak odhaja s postaje. Zamišljen zrem skozi okno. Daleč viden napis na nekem poslopju vzbuja pozornost. Prvič sem srečal na podeželski šoli napis v latinici in cirilici. Temu zgledu bodo prejkone sledile druge šole. Zamislil sem se. Zakaj ni poleg napisov v jugoslovanščini in srbsčini tudi napisa v pristni slovenščini, ko vendar služi šola slovenskim otrokom? »Narodna šola« ne pove isto kot »narodna škola«. Za srbsko besedo »narod« rabimo mi besedo »ljudstvo«. Zakonodavec je imel v mislih »ljudstvo« in ne »nacionalno« šolo, ko je v izvirnem besedilu zakona določil ime »narodna škola«.

III.

V Mariboru na dan pogreba generala Mastra. Vse mesto v žalnih zastavah. Prepričan sem, da ne toliko radi vabila mestnega župana, ampak kot spontan izraz spoštovanja do velikega pokojnika. Z bližnjim sorodnikom sem se sestal v hiši nekoga mariborskega meščana. Z ženo vred je bil vzgojen v značilnem ozračju predvojnega Maribo-

Dejanj je vseh najvišje denuncianstvo v imenu naroda in pa države. Kdor ni po tem pravilu vere prave, iztrébi ga in njegovo poganstvo.

In kritika, zavedaj se, je za izbrance, ki nosijo na koži zlate lance. O blagor mu, ki sije nanj lesket

njih zlati! Pomiri mu ves trepet in glad, ki dal mu ga je burni svet, sijal odslej bo z molkom na zanamce. Pika.

Krajevna imena in Srbi

List »Narodna odbrana« je pred kratkim pisal o potrebi, da se očisti »srpsko-hrvatsko-slovenački jezik« — samo tega namreč pozna ustava Jugoslavije — tako glede besed, ki sploh niso naše, domače, kakor tudi glede imen naših posameznih krajev. Ta predlog so kaj hitro zgrabili tudi slovenski prenapeteži in začeli energično akcijo kar preko banske uprave in okrajnih glavarstev. Glede krajevnih imen je bilo seveda vse delo naloženo kratko na okrajne šolske nadzornike, ki za to kočljivo delo niso niti najmanj poklicani, kaj še strokovno zmožni. To stremljenje smo ugotovili že v predzadnji številki »Slovenije«. Zdaj pa lahko zabeležimo, kaj pravijo k temu predlogu Srbi iz trdno srbske Šumadije.

»Narodna odbrana« navaja namreč med drugim tudi krajevno ime Čačak, besedo, ki je turškega izvora, pa razlaga, oziroma zahteva v dokaj ostrem tonu, da se takšne besede zamenjajo z domačimi. To se jim zdi še posebno umestno tam, kjer so kraji nosili pred prihodom Turkov svoje domače srbsko ime. Na to je urednik »Čačanskega glasa« napisal v števil. 28. tole svoje mnenje:

»Članek 'Narodne odbrane' bo morda uspel v vprašanih našega besedišča, ali glede krajevnih imen je to korak, ki ga gospoda ni dobro premislila. Zakaj naj menjamo ime mesta, zakaj naj jih krstimo vdrugič? Mar hočemo to mi, ki smo meščani Čačka, ali hoče in zahteva to kdo drugi? Ako bi to hoteli meščani, bi bilo tudi razumljivo, ali ako je to volja drugih, potem je stvar za čačanske meščane naravnost žaljiva. To ni naša trmoglavost, temveč ponos, pa ako hoče kdo žaliti tuji ponos, se mora vselej vprašati, kdo je oni, ki je žaljen.«

Tako mislijo k temu vprašanju srbski Čačani, katerih mesto je v predturški dobi nosilo lepo slovansko ime Gradac. Kar se tiče spreminjanja krajevnih imen Slovenije, pa naj za konec navedem besede, ki jih je znil pred kakimi desetimi leti vaški župan z Grabna na ribniških Slemenih. Nekemu visokemu uradniku se je namreč ime Graben zdelo prvič neslovansko in drugič neprimerno, ker je kraj postavljen na višino, pa ga je hotel prekrstiti. Župan pa se je odrezal: »Preden vam pride kaj takega na misel, morate vprašati nas vaščane.«

J. R.

Zmešani pojmi

Po svoji precej primitivni logiki sklepa »Borba«, da zadene v živo, če posvetimo od primera do primera kakšnemu posebnemu miselnemu stavu njenih predelov kako besedo. Torej, če bi recimo pisali o ljubljanskih kanalih, da smrde, kar delajo sicer večkrat, bi nas po »Borbinu« logiki ta smrad zadela v živo in kanali bi zmagali nad nami. Pa je stvar drugačna: v tem drugem primeru bi opozarjali na zdravstvene in estetične neugodnosti smrdljivih kanalov, v prvem opozarjamo na okolnost, kakšna miselna zmešnjava je mogoča pri nekaterih v nacionalizmu prerajenih ljudeh. Saj ima »Borba« morda prav, in tudi nekateri prijatelji nam očitajo: pustite v miru te ljudi, katerih pomembnost je tako samo v teh posebnih razmerah in ki bodo zginili brez sledu, brž ko bo slovensko ljudstvo svobodno spregovorilo. Ali kljub temu mislimo: v tej splošni dekadenci škoduje lahko tudi še tako brezpomembna prikazen, že zgolj po svoji biti. Kajti psihologija mas nas uči: dovolj je, če kako stvar vneto in vztrajno ponavljaš pred množico ljudi, in našel boš učencev in posnemalcev, pa če je stvar še tako neumna.

No, vidiš, draga »Borba«, samo v tem je tvoj pomen za nas.

Nevzdržna metoda

Pod tem naslovom piše poslanec Vekoslav Spindler v »Jutru«:

»Ni skoraj dneva, da ne bi prišli k meni in tudi k drugim mojim tovarišem poslancem in senatorjem možje, pa tudi žene, državni uslužbeni in uslužbenke, ki se v najrazličnejših variantah pritožujejo nad 'nečuvnim postopanjem' državnih oblasti v zadevi njihovega penzioniranja.«

»Že pred poldrugim letom sem bil od zdravniške komisije spoznan kot nesposoben za službo. Po dvanajstih mesecih bolniškega dopusta so mi ustavili plačo, sedaj sem že 6 mesecev brez vseh dohodkov, a upokojitvenega dekreta še vedno nimam. Prosim, pomagajte! — Tako eden!

Že 1. 1931 me je direkcija z mnogimi drugimi vred predlagala za upokojitev. Službo sem opravljal naprej. V začetku leta 1933 sem dobil bolniški dopust, ker nisem več mogel vršiti službe. Letos 1. marca so mi ustavili vse dohodke. Imam otroke in ženo, ne morem plačati stanarine, gospodar me meče na cesto, otroci mi stradajo. Vse to po 36 letih poštene službe? — Tako s solzami v očeh drugi!

»To je bilo nekaj vse drugače. Danes si prosil za upokojitev, čez mesec dni si že imel dekret v rokah, če pa je bil kak zadržek, si vsaj dobil akontacijo, da nisi imel občutka ničvrednosti svojega dela, ki si ga opravljal pol življenja!« tako se pritožuje tretji.

In tako naprej, desetine, stotine!»

Človek mora nehoti vprašati, kdo je kriv, če ne gre »postopek svoje normalne poti«? Pa vsaj ne kakšna opozicija, ki je že tako desetkrat premagana, kakšni Bojevnik, jugoslovanska narodna stranka, ali celo »Slovenija«?

Naj bo že kar in kakorkoli, eno je gotovo, da gg. poslanci okoli vlade niso krivi!

Torej v tem grmu tiči zajec ...

V »Sloveniji« smo nedavno priobčili vest, da je 1. tajaik »Boja«, g. Vl. Fabjančič, govoril na nekem zborovanju v Sarajevu tudi o tem, da je »Boj« dokončno »fental« klerikalnega zmaja v Sloveniji, kar se doslej še nikomur ni posrečilo. G. Fabjančič je to popravil, češ, da v teh dneh ni govoril na nobenem zborovanju v Sarajevu, kjer ga zadnje čase sploh ni bilo.

Dasi v bistvu g. Fabjančič naše trditve ni zanikal, smo sprva vest, ki smo jo dobili od nekega funkcionarja »Boja«, imeli za neokusno »potegavščino« iz »boračkih« vrst. Poizvedbe pa so bistveno ne le potrdile našo vest o »uničenem klerikalizmu v Sloveniji«, marveč smo prišli tudi do naslednjih zanimivosti.

Nekako v mesecu juniju t. l. je bil v Sarajevu bivši radikalni poslanec g. Ratko Parežanin. Svojemu znanu je ob tej priliki povedal, da je zapustil svojo dobro plačano službo pri našem poslaništvu na Dunaju, češ, da se bo poslej posvetil agitaciji za nekako četniško gibanje po vzoru »Boja«. »Boj« je, po zahtevu g. R. Parežanina, dosel velike uspehe in v kratkem času zatrl klerikalizem v Sloveniji, kar se doslej še nikomur ni posrečilo.

Mi, žal, nimamo agitacijskih fondov, da bi mogli na mestu dognati, kako je g. Parežanin prišel do teh trditve, niti v kakem razmerju je do »Boja«, ki se skuša uveljaviti tudi na jugu. Zato tudi ne trdimo, da bi se bil g. Fabjančič, ki je zares bil v Sarajevu v dneh 5. in 6. maja t. l., izjavil v navedenem zmislu na kakem ondotnem zborovanju, prav tako pa tudi ne trdimo, da bi bil g. Fabjančič tisti, ki je g. Parežanina obvestil, da bi bil le-ta mogel avtentično govoriti o delovanju »Boja« tako, kakor je govoril.

Vsaka osebna polemika nam je zoprna. Če pa vendar koga imenujemo, storimo to vedno le z načelnega stališča v obrambo slovenske misli, ki jo zastopa naš list.

Že zadnjič smo izjavili, da imamo o klerikalizmu svoje mnenje. Toda danes, v teh resnih časih, ko se iz kaotičnega vrenja pojavljajo na površju strupene pene fašističnih diktatur, ki ogražajo osnove demokratizma in zdravih narodnostnih načel, ne gre za klerikalizem ali proti njemu, ki ga menda že zdavnaj ni več, saj so si jugoslovani že pred »Bojem« lastili zaslugo, da so ga potolkli, pač pa gre za življenjske interese slovenstva. V Sloveniji sta danes samo dve resni fronti: nacionalisti jugoslovenci in narodni Slovenci. Če imajo torej nekateri v »Boju« nalogo, zatreti slovenske »klerikalce«, na katerih mesto so stopili narodni Slovenci brez razlike strank in svetovno-nazornih struj kot enotna opozicija, ne moremo, žal, drugače, kakor da štejemo te nekaternike med nasprotnike narodne fronte in za prikrito prednjo stražo jugoslovenov s krinko slovenskosti.

Bojevnik, ki se slovenski narodni fronti niso izneverili, bodo tudi v »Boju« imeli mnogo hvaležnega dela in v tem delu jih bomo podpirali tudi mi, da »Boj« dobi slovensko narodno lice in zdrave demokratične osnove, kjer ne bo mesta za kakršnokoli fašistično navlako.

Za slovenski Maribor

Zanj delajo namreč jugoslovenci. Na primer takole:

V Mariboru, najvažnejšem mestu za trgovino z inostranstvom na severu naše države, se je nahajal urad za kontrolo dohodkov. Pa so uganili, da ne gre tak urad na državno mejo. Prestavili so ga v — Subotico, ki je — prav tako na državni meji.

Neka švicarska družba je hotela ustanoviti v Mariboru tovarno za podkovnike. Vzrok je seve falska elektrarna, ki nudi ceneno električno silo. Kakih 500 delavcev bi dobilo delo v njej, in gotovo ne poreče nikdo, da bi mariborski brezposelni delavci ne bili veseli take delovne prilike. Saj imamo prav v Mariboru na preteg kvalificiranega delavstva. Ne, so rekli jugoslovenci, zlasti tisti okoli »Jugoslovenskega Lloyd« in drugih bolj ali še bolj židovskih listov, Maribor je blizu meje, iz »strategičnih« ozirov naj pride ta industrija v Zagreb. In so dosegli, da je bila družbi prošnja odbita, pa ji rekli hkratu, z Zagrebom bi pa šlo.

Očitno v veliko veselje slovenskih jugoslovenov. Zakaj oni so za nacionalno industrijo zgolj. Če pa naj tuja že za vsako ceno mora priti, ne sme »ogražati« meja. Kajti tuja industrija, ki daje kruha delavcem, ograža »nacionalne« meje, trpljenje, lakota, brezposelnost jih pa seveda ne ogražajo.

Prizadeti naj sami odločajo

V dneh 17. junija in nato še 5. avgusta t. l. bi se imele vršiti občinske volitve za novo občino združenih prej samostalnih občin Kropa—Ovsiše, toda do volitev ni prišlo, ker ni bila vložena nobena kandidatna lista. Sestavni deli te občine, zlasti Kroparji, zahtevajo nazaj svoje stare samostalne občine in so tudi napravili vlogo v tem zmislu na bansko upravo. Začasno vodi županske posle obeh občin, kroparske in ovsiške, g. Ješe na Sp. Dobravi. — Taka enotnost v obrambi skupnih pravic in koristi bi bila na mestu tudi v narodnem oziru. Vsa čast Kroparjem!

Kako se obvešča tujina ...

Zveza produktivnih zadrug (The kooperative Federation) v Leicesteru na Angleškem je za leto 1934 izdala Zadružni letopis (The Cooperators Year-Book), ki je v njem tudi »informativen« članek z naslovom »Pregled zadružnega gibanja v Jugoslaviji«. Napisal je ta članek belgrajski prof.

Jeftić, ki je v njem objavil nekaj statističnih števil za vso državo. Krajevnih imen, razen srbskih iz Srbije, Bosne in Dalmacije, ne navaja, prav tako pa je izpustil poleg drugih tudi Zvezo slovenskih zadrug in Hrvatsko gospodarsko društvo, da bralec, ki razmer ne pozna, mora priti do sklepa, da je Jugoslavija čisto srbska država. Nevednost pisca bi bila odpustljiva, tudi namen bi razumeli, toda tu je vmes vprav sistem nekih »znanstvenikov«, ki z namenom prezirajo in utajujejo Slovence in Hrvate.

Zmeda ali umik?

»Pohod« modruje o diktaturah in ugotavlja:

»Zato postaja tu upravičena trditev, da pomeni vsaka diktatura izzivanje revolucije, ki mora preiti ali slej nastopiti.«

Torej tudi nacionalistična diktatura!

O ko bi »Pohod« vsaj malo vedel, kaj prav za prav sam hoče!

Ali pa se mu je morda spričo zadnjih prepok v »jeklenih zgradbah« raznih nacionalističnih držav nekaj zasvetilo? In je začel misliti na umik, dokler je še čas?

Vlagateljem bivše poštne hranilnice na Dunaju!

Ker vlagatelji hranilnih vlog in imetniki čekovnih računov pri bivši poštni hranilnici na Dunaju še niso prejeli izplačanih svojih vlog, čeprav bi to na podlagi mednarodnih pogodb že bilo mogoče, se v Ljubljani ustanovlja »Društvo za zaščito interesov bivših vlagateljev poštne hranilnice na Dunaju«, ki hoče z organizirano akcijo doseči čimprejše in ugodnejše izplačilo vlog.

Da pa more to ustanovljajoče se društvo videti, da li je med vlagatelji hranilnih vlog in imetniki čekovnih računov dovolj interesa za akcijo in da lahko s posameznimi interesi stopi v zvezo, ko bodo pravila oblastveno odobrena, pozivlja pripravljalni odbor, naj vsi vlagatelji hranilnih vlog in imetniki čekovnih računov javijo in navedejo: 1.) svoje ime in točen naslov; 2.) višino vloge z navedbo, da li je hranilna vloga ali vloga na čekovnem računu; 3.) ali je bila hranilna vloga prijavljena v smislu razglašene iz leta 1929 pri naši poštni hranilnici. Za stroške korespondence in druge stroške naj vsak priloži svoji prijavi toliko vrednost v znakah, da odpade na vsakih 100 kron vloge 1 Din v znakah, drugače njegove prijave pripravljalni odbor ne bo mogel upoštevati.

Za pripravljalni odbor sprejema prijave Društvo žandarmerijskih upokojencev za Jugoslavijo s sedežem v Ljubljani.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Minister za notranje zadeve je prepovedal uvažati in širiti v naši državi knjigo »Krasnyj Napoleon«, ki jo je spisal Floyd Ribons in je izšla v Rigi.

Bodočnost nemške diktature.

Lloyd George piše v londonskem dnevniku »Daily Express« o posledicah Hindenburgove smrti za nemško državo. Med drugim ugotavlja: »Gospodarski izgledi Nemčije so temni. Politično je bodočnost Nemčije kalna in negotova. V uspeva-joči deželi lahko zatira vlada svobodo za nekaj časa. Če pa trpi pomanjkanje znaten in vedno večji del prebivalstva, in če so prizadeti od naraščajočega nemira celo tisti, ki še ne trpe stiske, se ne more nobeno samodržstvo čutiti varno.«

Akcija za popolno gimnazijo v M. Soboti

je tik pred koncem. Za popolno gimnazijo v Soboti se je izreklo okrog 15.000 prekmurskih družin, t. j. okrog tri četrtine prekmurskega ljudstva. Isto so storile vse občine v Ljutomersko-G. Radgonskem okraju. S podpisi teh družin in predstavnikov občin je odpotovala tročlenska delegacija Kluba prekmurskih akademikov v Belgrad, kjer se bo obrnila na Nj. Vel. kralja, ministra prosvete in vse ostale merodajne faktorje.

Ob petnajstletnici združitve z ostalo Jugoslavijo je neverjetno, da bi bilo prekmursko ljudstvo v docela upravičeni želji po svoji popolni gimnaziji razočarano.

Posvetovanja gospodov iz JRKD stranke za ohranitev oblasti.

Pod tem naslovom beremo v »Edinosti« med drugim:

»Ko so (namreč predstavniki vladne večine) spoznali, da je ljudstvu postalo dolgočasno njihovo deklamiranje o patriotizmu, ko so uvideli, da so narodu mnogo bolj pri srcu socialni problemi, življenjsko vprašanje in poštenost — — so se ustrašili, da jih ne bi zapustili še oni redki pristaši, ki jih še imajo tu in tam, in sešli so se nedavno k znani skupni seji kluba senatorjev in narodnih poslancev JRKD stranke (ali novo krščene JNS) pod predsedstvom predsednika stranke g. Uzunovića z namenom, da se dogovore, kako bi se sešli pred narodovo obsodbo pri bodočih volitvah.«

Urednik in izdajatelj Fran Radešček v Ljubljani.